RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4358949

Onderwerp: Startnotitie ‘Randvoorwaarden en beslisboom bij rolneming door de gemeente Arnhem in de energietransitie’

Kernboodschap

De gemeente Arnhem zet zich actief in om de warmtetransitie te versnellen en een duurzame toekomst voor haar inwoners te realiseren. Om de doelstellingen voor 2030 en 2050 te halen en publieke belangen als betaalbaarheid, duurzaamheid en bewonersparticipatie te borgen, is het nodig dat de gemeente een actievere rol kan spelen. Heldere randvoorwaarden zijn noodzakelijk om deze rol voor de gemeente Arnhem nu verder in te vullen. Met het vaststellen van de startnotitie worden deze randvoorwaarden vastgesteld. Verder bevat de startnotitie een bijbehorende beslisboom, waarmee de gemeente per project een keuze maakt over de in te nemen rol in energieprojecten

Voorstel

1. De Startnotitie ‘Randvoorwaarden en beslisboom bij rolneming door de gemeente Arnhem in de energietransitie’ vast te stellen.
2. Het in de begroting Duurzaamheid beschikbare budget van € 5.000.000 toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Duurzaamheid (Klimaatfonds) en dit te reserveren voor projecten met een onrendabele top waar een actieve rol van de gemeente noodzakelijk is. Dit wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit.

Inleiding

Met energietransitie werken we aan een groene, gezonde stad. Op dit moment staat de betaalbaarheid van energie onder druk, dit heeft invloed op de bestaanszekerheid van Arnhemmers. Daarbij hebben we te maken met netcongestie. Nu al merken Arnhemse bedrijven en instellingen dan ze niet zomaar kunnen groeien of verduurzamen. Alternatieve energie-oplossingen zijn wel voorhanden, maar vragen een grote betrokkenheid van de gemeente om ze te ontwikkelen en te realiseren.
De gemeenteraad van Arnhem heeft in 2020 het programma NemiA en in 2022 de Transitievisie Warmte vastgesteld, waarin duurzaamheidsdoelen en kansrijke projecten zijn vastgesteld. In de Transitievisie Warmte is vastgelegd dat we per project kiezen voor de best passende rol van de gemeente.
De Arnhemse energietransitie gaat op dit moment niet snel genoeg voor de in dit programma bepaalde doelstellingen. Met name de reeds gestarte warmtetransitie-projecten verlopen te traag, terwijl versnelling en opschaling juist dringend nodig zijn om de doelstellingen te kunnen halen.

RAADSVOORSTEL

Marktpartijen stappen uit, mede vanwege aankomende wetgeving, en publieke netbeheerders kunnen nog onvoldoende hun rol nemen in de ontwikkeling van nieuwe energiesystemen. Daarnaast ligt in de reeds bestaande projecten de focus te veel op techniek en financiën en te weinig op publieke belangen (betaalbaarheid, duurzaamheid en betrouwbaarheid) en bewonersparticipatie. Op basis van ervaring in de huidige projecten in de energietransitie constateren we dat de gemeente een actievere rol moet kunnen nemen in een aantal van deze projecten. Met de actuele ontwikkelingen worden rollen in de energietransitie opnieuw vormgegeven. De startnotitie geeft richting aan de rol van de gemeente hierin. Hiermee beschouwen wij de motie 22M33 over het voorkomen van monopolieposities in warmtenetten als afgedaan.

Beoogd effect

Met het vaststellen van de startnotitie geeft de raad richting aan de keuze voor de rol van de gemeente. Door in een aantal projecten actief deel te nemen versnellen we de energietransitie en behalen we de eerder vastgestelde duurzaamheidsdoelstellingen. Hierbij is het van belang dat de publieke belangen geborgd worden en de (financiële) risico's voor de gemeente beheersbaar zijn.

Argumenten

1.1. *Door marktfalen in projecten wordt de stap naar realisatie niet gezet.*
In lopende projecten zijn marktpartijen uitgestapt, waardoor de ontwikkeling van projecten wordt vertraagd. Dit betreft met name Malburgen Oost, Elderveld Noord en Smart Polder.

1.2. *Netcongestie remt nieuwbouwontwikkeling in Arnhem.*
Door netcongestie is het nodig dat er lokale duurzame energiesystemen worden ontwikkeld, waarmee binnen beschikbare netcapaciteit toch de gewenste ontwikkelingen kunnen worden gerealiseerd. Dit vraagt een actief sturende rol van de gemeente. Dit speelt op dit moment in de ontwikkeling van Rijnpark. Daarnaast belemmert netcongestie de doorgroei en verduurzaming van bedrijven en instellingen in Arnhem.

1.3. *De huidige markt is gereguleerd volgens de afzonderlijke energiestromen.*
Elektra, gas en warmte hebben elk hun eigen kaders en regelgeving. Integratie van deze systemen is nodig om de doelstellingen te kunnen halen. Toepassen van innovaties op dit gebied vraagt experimenteerruimte. We vinden deze ruimte onder andere in de strategische samenwerking met Alliander. Een voorbeeld hiervan is Saksen Weimar.

1.4 *Betaalbaarheid en duurzaamheid kunnen onvoldoende worden gewaarborgd vanuit de huidige rol.*
Betaalbaarheid en duurzaamheid zijn niet altijd verenigbaar met de voor andere partijen benodigde rendementen en zekerheden. Als gemeente hebben we hier geen invloed op als we geen bijbehorende rol hebben.

1.5. *De ontwikkeling van energieprojecten verloopt niet snel genoeg.*
Volgens de Transitievisie Warmte zullen in 2030 6.500 woningen aardgasvrij gemaakt zijn. Met het huidige tempo wordt deze doelstelling niet gehaald.

Arnhem GEMEENTE

1.6. *Aankomende wet- en regelgeving.*
De Wet collectieve warmte en de Wet gemeentelijk instrumentarium warmte (zie bijlage) vragen een actievere rol van de gemeente.

1.7. *De gemeente wordt gevraagd risico's af te dekken.*
Door partijen wordt de gemeente gevraagd om risico's af te dekken in projecten, bijvoorbeeld in de vorm van het doen van voorinvesteringen of het afdekken van vollooprisico's (tempo van aansluiten). Voorwaarde bij het afdekken van deze risico's, is dat de gemeente ook invloed heeft op het project en de randvoorwaarden daarvan.

Kanttekeningen en risico's

1.1. *Actieve deelname heeft invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente.*
Afhankelijk van de financiële haalbaarheid van een project en de gewenste bijdrage van de gemeente daaraan wordt beoordeeld of en hoe de gemeente deel kan nemen. Daarbij worden per project benodigde beheersmaatregelen in kaart gebracht.

1.2. *Energieprojecten vragen veelal hoge investeringen en kennen relatief lange terugverdientijden.*
Voor financiering zal zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van subsidies en externe financiering.

1.3. *Kennis van, uitvoeringskracht en ervaring in de energietransitie moeten nog verder opgebouwd worden binnen de gemeente.*
In navolging van andere gemeenten zoeken we samenwerking met partners om die kennis op te bouwen.

Participatie

Participatie is een essentieel onderdeel van de energietransitie. Bewoners zijn leidend en worden met energiecoöperaties vanaf de start actief betrokken bij de plannen en projecten. Bij het verder verkennen van onze rol zal tevens gekeken worden of en op welke wijze bewoners hierin deel kunnen nemen.

Financiën

Voor de uitwerking van onze rol en de organisatievorm per project is een multidisciplinair team nodig met verschillende expertises en competenties. Naast technische en organisatorische expertise worden ook experts op het gebied van risicomanagement en businessontwikkeling toegevoegd. De kosten voor deze uitwerking worden gedekt uit de bestaande middelen voor duurzaamheid.

Wanneer we besluiten een actieve rol te nemen als gemeente in energie-transitieprojecten zijn de volgende uitgangspunten van belang.
Voor elk project en ontwikkeltraject wordt vooraf een businesscase opgesteld waarin de benodigde investeringen, financieringsmogelijkheden, terugverdientijden en risico's voor de gemeente zijn uitgewerkt. Ieder project heeft een eigen businesscase met een eigen risicoprofiel. We zoeken naar

samenwerking met andere partijen (bijvoorbeeld het GWIB), zodat externe kennis en uitvoeringskracht betrokken wordt en risico's en investeringen gedeeld worden.
Ook moeten er goede afspraken gemaakt worden met de samenwerkingspartners over het afdekken van eventuele onrendabele toppen in projecten. Voor projecten met een onrendabele top waar een actieve rol van de gemeente noodzakelijk is, is incidenteel € 5.000.000 beschikbaar in de begroting Duurzaamheid van 2025. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het Klimaatfonds (Bestemmingsreserve Duurzaamheid) en specifiek geoormerkt voor ontwikkeling en realisatie van energieprojecten.

Indien er aanvullende financiële middelen nodig zijn, zal de raad tijdig worden betrokken. Datzelfde geldt voor de eventuele oprichting van een organisatievorm en de financiële consequenties daarvan.

Uitvoering

Met deze startnotitie vragen we de raad akkoord te gaan met de geformuleerde randvoorwaarden voor de rol van de gemeente in de energietransitie. Voorafgaand aan de informatieve behandeling van de bijgevoegde startnotitie bestaat de mogelijkheid een technische briefing te organiseren over de rol van de gemeente in de energietransitie.
Met het vaststellen van de randvoorwaarden geeft de raad richting aan de afwegingen die bij voorliggende projecten plaats moeten vinden. Naar aanleiding van de toepassing van de beslisboom in concrete projecten, wordt de rol van de gemeente bepaald. Afhankelijk van de rol die de gemeente zal vervullen, wordt het gemeentebestuur geïnformeerd of wordt een plan ter besluitvorming voorgelegd. In geval de gemeente bijvoorbeeld louter een beperkte faciliterende rol zal vervullen, die binnen de gestelde (financiële) kaders verricht kan worden, zal dit in terugkoppelingen over de stand van zaken over de energietransitie terugkomen. Indien er bijvoorbeeld financiële middelen nodig zijn, een rechtspersoon moet worden opgericht of het project ingrijpende gevolgen met zich meebrengt, zal de raad op de gebruikelijke wijze worden betrokken.

Communicatie

De verdere communicatie en participatie wordt uitgewerkt nadat dit voorstel is voorgelegd aan de raad.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Startnotitie "Randvoorwaarden en beslisboom bij rolneming door de gemeente Arnhem in de energietransitie"
- Bijlage 1 - Overzicht relevante wet- en regelgeving
- Bijlage 2 - Beslisboom
- Bijlage 3 - Begrippenlijst

RAADSVOORSTEL

Besluit van
Zaaknummer 4358949

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 11 maart 2025;

gelet op artikel 147, tweede lid van de Gemeentewet;
besluit:

1. De Startnotitie ‘Randvoorwaarden en beslisboom bij rolneming door de gemeente Arnhem in de energietransitie’ vast te stellen.

2. Een bedrag van € 5.000.000,- uit het in de begroting Duurzaamheid beschikbare budget toe te voegen aan het Klimaatfonds (Bestemmingsreserve Duurzaamheid) en dit te bestemmen voor projecten met een onrendabele top waar een actieve rol van de gemeente noodzakelijk is. Dit wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE